

HØJESTERETS DOM

afsagt fredag den 26. juni 2026

Sag BS-62061/2025-HJR

(2. afdeling)

A

og

B

(advokat Claus Bonnez, beskikket for begge)

mod

Storstrøm Fængsel

og

Styrelsen for Danmarks Fængsler (tidligere Direktoratet for Kriminalforsorgen)

(advokat Paw Fruerlund for begge)

I tidligere instans er afsagt dom af Vestre Landsrets 8. afdeling (BS-4922/2025-VLR).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Michael Rekling, Jan Schans Christensen, Kristian Korfits Nielsen, Jørgen Steen Sørensen og Julie Arnth Jørgensen.

Påstande

Appellanterne, A og B, har nedlagt følgende påstande:

Påstand 1:

Indstævnte, Styrelsen for Danmarks Fængsler, skal anerkende principalt, at B under vilkår fastsat af styrelsen skal meddeles udgangstilladelse fra fængslet med det formål at indgå ægteskab med A, subsidiært at A skal meddeles besøgstilladelse til B i styrelsens fængsler med det formål at indgå ægteskab med B.

Påstand 2:

Indstævnte, Storstrøm Fængsel, skal anerkende principalt, at A som svar på anmodningen af 27. oktober 2022 burde være meddelt tilladelse til at besøge B med henblik på indgåelse af ægteskab, subsidiært at afgørelse af 6. november 2023 om at afslå A besøgstilladelse til B i fængslet er ugyldig.

Påstand 3:

Styrelsen for Danmarks Fængsler og Storstrøm Fængsel skal solidarisk, subsidiært alternativt, til hver af appellanterne betale 60.000 kr. med procesrente fra sagens anlæg.

Styrelsen for Danmarks Fængsler har over for den principale påstand 1 påstået stadfæstelse og over for den subsidiære påstand 1 påstået frifindelse.

Storstrøm Fængsel har over for den principale påstand 2 påstået afvisning, subsidiært frifindelse, og over for den subsidiære påstand 2 påstået frifindelse.

Styrelsen for Danmarks Fængsler og Storstrøm Fængsel har over for påstand 3 påstået stadfæstelse.

Supplerende sagsfremstilling

Ved Københavns Byrets dom af 25. april 2018 blev B fundet skyldig i bl.a. manddrab, jf. straffelovens § 237, usømmelig omgang med lig, jf. straffelovens § 139, stk. 1, og andet seksuelt forhold end samleje af særlig farlig karakter eller i øvrigt under særligt skærpende omstændigheder, jf. straffelovens § 225, jf. § 216, stk. 3, jf. stk. 1, nr. 1. Han blev idømt fængsel på livstid. Til brug for sagen blev der indhentet retspsykiatriske erklæringer og en udtalelse fra Retslægerådet. Af dommen fremgår om disse bl.a.:

”I konklusionen i den retspsykiatriske erklæring af 7. december 2017 hedder det:

” ...

Observanden er herefter ikke sindssyg og kan ikke antages at have været dette på tidspunktet for påsigtede. Han er normalt begavet. Han lider ikke af epilepsi eller anden kendt neuropsykiatrisk lidelse. Han var ikke påvirket af alkohol eller misbrugsstoffer. Skulle dette alligevel have været tilfældet, er der ikke baggrund for at antage, at der skulle have foreligget en abnorm rustilstand.

Observanden er vokset op på Vestsjælland med et godt forhold til begge sine forældre. De blev skilt, da han var 7 år, hvorefter han forblev

boende hos faren, der havde tid og overskud til at tage sig af ham. Skolemæssigt lærte han let, det han kunne se praktisk anvendelse for, han blev student og påbegyndte et par tekniske uddannelser. Siden 1998 har han levet af og for sine projekter med raketter, ubåde og luftballoner. Han er gift, men har altid levet i åbne parforhold og har en stor og alsidig kontaktflade qua sit virke.

Observanden ses ikke tidligere straffet, han er nu sigtet for manddrab, usømmelig omgang med lig samt for andet seksuelt forhold ved vold eller trussel om vold. Han har erkendt sig skyldig i usømmelig omgang med lig.

Man har bedt om stillingtagen til forvaring, hvorfor observanden ved undersøgelsen er vurderet af to overlæger foruden psykologisk undersøgt.

Observanden har intet kendt misbrug eller kendt psykiatrisk lidelse. Han er ikke tidligere mentalundersøgt.

Ved nærværende mentalobservation fremstår observanden ved klinisk undersøgelse normalt begavet og ikke sindssyg, men med en forstyrret personlighedsstruktur præget af narcissistisk, histrionisk og dyssoziale træk. Han fremtræder veloplagt og meget talende og udviser en i forhold til sagens alvor påfaldende mangel på følelsesmæssig påvirkning. Observanden findes klinisk normalt begavet, og ved den kognitive psykologiske vurdering findes observanden med en samlet IQ-score på 111 (105-116 ved 95% konfidensinterval) ligeledes normalt begavet, men profilen er ujævn med en højere verbal forståelse og perceptuel ræsonnering. Ved de personlighedsmæssige prøver findes observanden præget af udtalte narcissistiske personlighedstræk med en stærkt forøget interesse i eget selvbillede, samt en overdreven følelse af personligt værd. Han har en ganske ringe mentaliseringsevne i forhold til andre og udviser en ringe følelsesmæssig dybde. Han forlader sig i rigid grad på sine egne indre overvejelser og logik. Adfærden vil med stor sandsynlighed være individualistisk samt utilpasset. Realitetstestningen er grundliggende adækvat, og der er således hverken ved personlighedsprøver eller klinisk tegn på psykose.

Observanden afviser seksuelt islæt i det påsigtede, herunder i knivstik på torso, i og omkring kønsorganer. Han beskriver sin seksualitet som åben og eksperimenterende. Angående de i sagsakterne beskrevne videoer anfører han at søge følelsesmæssige ekstremer. Det er vanskeligt at få et præcist indblik i observandens seksualitet, men trods dette

fremstår han svært seksuelt afvigende, hvilket bestyrkes af den psykologiske undersøgelse og de anvendte tests.

Angående fremtidig risiko for fremtidig ligeartet kriminalitet vurderes denne høj. Ved PCL-R (en skala som beskriver grad af dyssociale træk) vurderes samlet, at der er tale om en svær dyssocial personlighedsstruktur og dette sammenholdt med observandens gode begavelse og øvrige personlighedsprofil samt de ved SVR-20 (en skala som belyser risiko for fremtidig seksualkriminalitet) påviste risikofaktorer for fornyet seksualkriminalitet, gør at der, hvis observanden findes skyldig, vurderes at være en høj risiko for recidiv af fremtidig ligeartet kriminalitet, hvorfor der i kraft af dette må antages at bestå en væsentlig fare for andre.

Observanden findes herefter omfattet af straffelovens § 69, men man kan ikke, såfremt han findes skyldig, pege på nogen foranstaltning, jf. straffelovens § 68, 2. pkt., som mere formålstjenlig end straf.

Der må ud fra observandens personlighedsmæssige egenart antages, at der, såfremt han findes skyldig i det påsigtede, består en væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, hvorfor anvendelse af forvaring i stedet for fængsel findes påkrævet for at forebygge denne fare.
..."

I konklusionen i retspsykologisk erklæring af 31. oktober 2017, der indgår som bilag til den retspsykiatriske erklæring, hedder det blandt andet:

" ...

Samlet set er der tale om en velbegavet mand, der er fundet uden tegn på psykose eller anden alvorlig psykopatologi. Personlighedsmæssigt er han svært afvigende med primært narcissistiske og psykopatiske træk, især indenfor det interpersonelle og affektive spektrum. Observanden er således udtalt glat med overfladisk charme, præget af grandios selvfølelse, patologisk løgnagtighed samt manipulation. Han er desuden følelshæmmet med alvorlig mangel på empati, anger og skyldfølelse. Når den svært afvigende personlighed sammenholdes med observandens polymorf perverse seksualitet samt den gode begavelse, vurderes risikoen for recidiv til ligeartet kriminalitet at være høj.
..."

Retslægerådet har på baggrund af den retspsykiatriske erklæring den 15. januar 2018 udtalt blandt andet følgende:

" ...

Med sagens tilbagesendelse skal Retslægerådet, på grundlag af fremsendte akter med retspsykiatrisk erklæring af 07.12.17 ved ledende overlæge C, Retspsykiatrisk Klinik, Justitsministeriet, udtale, at B ikke er sindssyg og heller ikke kan antages at have været sindssyg i tidsrummet for det nu påsigtede, hvor han ej heller kan antages at have været påvirket af rusmidler. B er normalt begavet.

Opvæksten var i kernefamilie, til forældrene blev skilt, da B var 7 år gammel. Herefter boede han med faderen med bevaret kontakt til moderen og søskende. Han har ernæret sig som selvstændig med opfindervirksomhed indenfor rumfart og har forestået bygning af flere ubåde. B har et beskedent alkoholforbrug og intet forbrug af andre rusmidler. Han er ikke tidligere straffet.

Ved mentalundersøgelsen er der ingen tegn på sindssygdom. B beskrives som svært personlighedsmæssigt afvigende, abnormt selvoptaget (narcissistisk) med psykopatiske træk og i udtalt grad seksuelt afvigende (polymorft pervers). Risikoen for fremtidig seksualkriminalitet vurderes høj.

Retslægerådet finder herefter B omfattet af straffelovens § 69. Såfremt han findes skyldig i det påsigtede, kan Retslægerådet imidlertid ikke pege på foranstaltninger, jf. samme lovs § 68, 2. pkt., som mere formålstjenlige end eventuelt forskyldt straf.

På baggrund af oplysningerne om det aktuelt påsigtede, samt det om hans person oplyste, vurderer Retslægerådet, at B må antages at kunne udgøre en sådan væsentlig og nærliggende fare for andres liv, legeme, helbred og frihed, at anvendelse af forvaring kan være påkrævet til forebyggelse heraf.
..."

Til brug for Storstrøm Fængsels afgørelse af 6. november 2023 udarbejdede Direktoratet for Kriminalforsorgen den 12. juni 2023 et notat til Justitsministeriet. Af notatet fremgår bl.a.:

"2. Faktum i den konkrete sag

2.1. Vedrørende opholdet i Herstedvester Fængsel

B har opholdt sig i Herstedvester Fængsel i perioden fra den 23. august 2018 til den 20. oktober 2020.

Herstedvester Fængsel har oplyst, at B under opholdet i fængslet ikke havde tilladelse til besøg af A. Fængslet har i den forbindelse oplyst, at

der blev meddelt flere afslag bl.a. under henvisning til ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn. På forespørgsel fik A i maj 2019 oplyst, at oplysninger om hendes unge alder, deres kortvarige bekendtskab, og at de ikke kunne betragtes som nærtstående, bl.a. havde ligget til grund for afslagene.

For så vidt angår telefonering har fængslet oplyst, at A indledningsvist blev meddelt afslag herpå, idet hun på ansøgningstidspunktet var under 18 år. A blev dog efterfølgende meddelt tilladelse til telefonering den 27. september 2018, hvorefter der løbende var telefonisk kontakt mellem A og B frem til april 2020.

For så vidt angår brevveksling har fængslet oplyst, at B og A har brevvekslet løbende frem til marts 2020. Herefter har indsatte alene modtaget et enkelt brev fra A i oktober 2020.

2.2. Vedrørende opholdet i Storstrøm Fængsel

B har siden den 21. oktober 2020 opholdt sig i Storstrøm Fængsel, hvor han fortsat afsoner.

Storstrøm Fængsel har oplyst, at B ikke under opholdet i fængslet har modtaget besøg af A, ligesom hun ikke har haft tilladelse til besøg.

Den 28. august 2021 meddelte fængslet A afslag på besøg af ordens- og sikkerhedsmæssige grunde, fordi hun på tidspunktet havde en verserende sigtelse for trusler på livet. Den 5. november 2021 anmodede A på ny om tilladelse til besøg, hvor hun den 10. november 2021 igen blev meddelt afslag med samme begrundelse. Efterfølgende fremsendte A dokumentation for, at sigtelsen var afgjort med et tiltalefrafald i september 2021. Storstrøm Fængslet fastholdt afgørelsen om afslag på besøg på grund af sigtelsen. Den 19. januar 2022 meddelte fængslet på ny afslag på besøg med samme begrundelse som tidligere. Fængslet har ikke siden modtaget eller behandlet en anmodning om besøg fra A.

For så vidt angår telefoni fremgår det af Bs telefonlister, at A havde ringetilladelse til B fra den 16. juli 2021, og indtil tilladelsen bortfaldt, som følge af ikrafttræden af lov nr. 157 af 31. januar 2022.

Henset til, at der før lovens ikrafttræden ikke var krav om tilladelse til brevveksling, har fængslet ikke oplysninger om, hvorvidt B og A har brevvekslet under afsoningen i Storstrøm Fængsel før lovens ikrafttræden, det vil sige i perioden fra oktober 2020 til og med januar 2022. Efter lovens ikrafttræden har fængslet ikke modtaget eller behandlet ansøgning om brevveksling med A.

...

5. Direktoratets vurdering

A havde som nævnt oven for ingen kontakt til B forud for varetægtsfængslingen, hvorfor hun ikke kan meddeles tilladelse til besøg i medfør af straffuldbyrddelseslovens § 51 a, stk. 2. Dette vil således betyde, at parterne ikke kan indgå ægteskab i fængslet.

I forhold til EMRK art. 12 udgør begrænsningen i livstidsdømtes og visse forvaringsdømtes ret til besøg et indgreb i den indsatte rettigheder efter EMRK artikel 12. Den indførte begrænsning er imidlertid begrundet i en flerhed af hensyn, herunder hensynet til at beskytte andres rettigheder og friheder. Den nye bestemmelse i straffuldbyrddelsesloven skal således læses og fortolkes i lyset af lovens klare formål om, under henvisning til retsfølelsen, at begrænse livstids- og forvaringsdømtes muligheder for at tilegne sig nye relationer.

For så vidt angår reglens proportionalitet bemærkes, at kriminalforsorgen vil skulle meddele tilladelse til besøg med nærtstående personer og personer, som den indsatte har etableret relevant kontakt til før varetægtsfængslingen. Desuden kan kriminalforsorgen efter en konkret vurdering meddele tilladelse til besøg med andre personer, hvis særlige omstændigheder taler herfor. Det bemærkes desuden, at den indførte begrænsning er afgrænset tidsmæssigt til alene at gælde de første 10 år af en livstids- eller forvaringsdom.

Medlemsstater har en betydelig skønsmargin ("margin of appreciation") ved vurderingen af, om det er nødvendigt at foretage indgreb i borgernes konventionsbeskyttede rettigheder. Indholdet og omfanget af denne skønsmargin varierer. For så vidt angår art 12 har EMD slået fast, at staterne på dette område har en ganske vid skønsmargin, men samtidig, at den nationale lovgivnings begrænsninger i de efter art 12 sikrede rettigheder skal have et legitimt formål, og at de ikke må gå ud over en rimelig grænse for at opnå dette formål, jf. Guide on Article 12 of the European Convention on Human Rights, updated on 31 August 2022, afsnit 4 og EMDs dom i O'Donoghue and Others v. the United Kingdom af 14. December 2010 (application no. 34848/07) pr. 84.

På baggrund af ovenstående, er det således direktoratets vurdering, at bestemmelsen i straffuldbyrddelseslovens § 51 a udgør et indgreb i den indsatte ret til at indgå ægteskab, og dermed et indgreb i indsatte rettighed i henhold til EMRK artikel 12. Direktoratet vurderer imidlertid, at indgrebet kan begrundes af hensyn til retsfølelsen hos ofre og pårørende samt hensynet til de personer, som den dømte i fremtiden måtte

indgå i en relation med og at indgrebet udgør et egnet og nødvendigt middel. Det er således direktoratets vurdering, at et afslag på besøg med henblik på at indgå ægteskab, ikke vil udgøre en krænkelse af EMRK artikel 12.

På den baggrund påtænker direktoratet at meddele Kriminalforsorgen Sjælland, at der i den konkrete sag ikke er hjemmel til at meddele B og A tilladelse til besøg med henblik på, at de kan indgå ægteskab i institutionen.”

I et opfølgende notat af 4. oktober 2023 fra Kriminalforsorgen til Storstrøm Fængsel anførte direktoratet, at Justitsministeriet havde gjort op med Danmarks internationale forpligtelser i relation til lovforslaget, og henviste hertil.

Ved Retten i Nykøbing Falsters dom af 30. juni 2023 blev B fundet skyldig i overtrædelse af straffuldbyrdelseslovens § 55 a, stk. 1, ved inden for de første 10 år af sin fængselsstraf på livstid uden forudgående tilladelse at have afsendt tre breve til A (tidligere AA) i henholdsvis september, oktober og november 2022. Han blev idømt en bøde på 5.000 kr. Af dommen fremgår bl.a.:

”Konkret i forhold til AA har han gjort gældende, at der er tale om et indgreb i hans ret til privatliv. Tiltalte har om sit forhold til AA forklaret blandt andet, at han modtog et brev fra AA omkring sin fødselsdag i 2018, hvor han var varetægtsfængslet, som han besvarede. De skrev herefter sammen i lang tid. De fik senere tilladelse til telefonisk kontakt, hvor de talte sammen nærmest dagligt. De talte blandt andet om hendes uddannelse. Han har lært hende matematik, men de har også talt om andre emner. De ringede sammen, indtil al kontakt blev stoppet i februar 2022. Han var tæt på hende. Han har skrevet om giftermål i brevene, idet han ønsker at genetablere kontakten. På baggrund af den juridiske definition af ”nærtstående” er de nødt til at blive gift, hvis de skal have kontakt igen. Han har aldrig mødt hende. Hun fik ikke tilladelse til at besøge ham i fængslet, da hun dengang var under 18 år.”

Nyborg Fængsel har den 10. februar 2026 truffet afgørelse om, at A ikke kan få tilladelse til at besøge B, som hun ifølge ansøgningen er ”forlovet” med.

Supplerende retsgrundlag

Ægteskabslovens § 20, stk. 2, og § 21, stk. 1, 1. pkt., lyder:

”§ 20.

...

Stk. 2. Parterne skal ved samtidigt møde på spørgsmål af vielsesmyndigheden erklære at ville ægte hinanden og derpå af denne forkyndes at være ægtefolk.

§ 21.

Stk. 1. En vielse er kun gyldig, hvis den er sket for en myndighed, der efter loven kan foretage vielser, og under iagttagelse af bestemmelsen i § 20, stk. 2, og begge parter ved vielsen var fyldt 18 år.”

§ 31, stk. 1-3, i bekendtgørelse nr. 441 af 21. april 2023 om udgang til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner (udgangsbekendtgørelsen), lyder:

”§ 31. Indsatte kan få udgang med henblik på

- 1) at besøge en nærtstående person, som er alvorligt syg,
- 2) at være til stede ved en nærtstående persons begravelse,
- 3) at møde i retten eller for anden offentlig myndighed i tilfælde, hvor vedkommende myndighed finder det påkrævet, eller
- 4) lægeundersøgelse eller -behandling eller anden behandling, der ikke hensigtsmæssigt kan finde sted i institutionen.

Stk. 2. Indsatte, der udstår fængselsstraf i 30 dage eller derover, kan få udgang med henblik på

- 1) at besøge nærtstående personer ved vigtige familiebegivenheder,
- 2) at varetage personlige interesser, når særlige omstændigheder taler derfor,
- 3) at indgå ægteskab,
- 4) kontakt med fængselskredsen for at planlægge forløbet af tilsynsperioden,
- 5) fremskaffelse af ophold og arbejde eller andet underhold i forbindelse med løsladelsen, eller
- 6) at foretage indkøb eller lignende, der er påkrævet med henblik på løsladelsen.

Stk. 3. Indsatte, der er idømt fængselsstraf på livstid eller forvaring for overtrædelse af en bestemmelse, som hjemler straf af fængsel på livstid, kan tidligst opnå tilladelse til udgang efter stk. 2, når den indsatte har udstået 10 år af den idømte straf af fængsel på livstid, eller vedkommende har været anbragt i forvaring i 10 år.”

Ud over det i landsrettens dom anførte om forarbejderne til straffuldbyrdeelseslovens § 49 a og § 51 a (Folketingstidende 2021-22, lovforslag nr. L 76, tillæg A), fremgår af lovforslagets side 7-8 og 10-13 bl.a.:

2.2.2. Justitsministeriets overvejelser

Indsatte, der udstår fængselsstraf på livstid eller er idømt forvaring for overtrædelse af en bestemmelse, som hjemler straf af fængsel på livstid, har begået nogle af de mest alvorlige forbrydelser og er blevet idømt den strengeste straf herfor. Justitsministeriet finder, at sådanne indsat-tes mulighed for at komme på udgang bør begrænses.

Det skyldes, at det efter Justitsministeriets opfattelse kan krænke ofre og pårørende at se gerningsmanden i samfundet inden for en kortere årrække efter, at forbrydelserne er begået. Derudover strider det gene-relt mod retsfølelsen, hvis livstids- og forvaringsdømte kort tid efter forbrydelsen bevæger sig rundt i det offentlige rum.

...

Justitsministeriet finder på baggrund af ovenstående, at der bør sættes en fast tidsmæssig grænse for, hvornår livstidsdømte og forvarings-dømte, der er dømt for overtrædelse af en bestemmelse, som hjemler straf af fængsel på livstid, får mulighed for at opnå tilladelse til udgang. Ministeriet finder, at en tidsgrænse på 10 år udgør en rigtig balancering mellem på den ene side hensynet til retsfølelsen og på den anden side den indsat-tes muligheder for resocialisering og senere udslusning.

Uanset den foreslåede tidsmæssige grænse på 10 år finder Justitsmini-steriet, at der skal være mulighed for at tillade udgang, hvis dette sker til bestemte særlige formål eller med henblik på at vurdere den forva-ringsdømtes farlighed. Derudover bør der i helt ekstraordinære situati-oner være mulighed for at meddele den pågældende tilladelse til ud-gang, eksempelvis hvis der er særlige hensyn at tage til den indsat-tes børn.

2.2.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at en indsat, der er idømt fængselsstraf på livstid eller for-varing for overtrædelse af en bestemmelse, som hjemler straf af fængsel på livstid, ikke kan opnå tilladelse til udgang, før der er udstået 10 år af den idømte 7 straf af fængsel på livstid, eller indtil vedkommende har været anbragt i forvaring i 10 år, medmindre det sker til bestemte sær-lige formål eller med henblik på at vurdere den forvaringsdømtes far-lighed.

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at livstidsdømtes og visse for-varingsdømtes muligheder for at opnå ret til udgang begrænses tids-mæssigt.

Bestemmelsen indebærer ikke, at de gældende regler, herunder praksis for livstids- og forvaringsdømtes muligheder for at opnå ret til udgang,

i øvrigt ændres. Når de 10 år er forløbet, vil der således som i dag skulle foretages en konkret vurdering af, om udgang kan tillades. Den indsatte har således ikke automatisk ret til udgang efter udløbet af de 10 år.

Uanset ovenstående og den tidsmæssige grænse på 10 år kan der meddeles tilladelse til udgang, hvis det sker til bestemte særlige formål eller med henblik på at vurdere den forvaringsdømtes farlighed. Det forudsættes med bestemmelsen, at indsatte kan opnå tilladelse fra kriminalforsorgsområdet til udgang efter udgangsbekendtgørelsen § 31, stk. 1. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis formålet med udgangen er at besøge en nærtstående, som er alvorligt syg, at være til stede ved en nærtståendes begravelse eller at møde i retten eller for en anden offentlig myndighed i tilfælde, hvor vedkommende myndighed finder det påkrævet. Omvendt forudsættes det, at der ikke meddeles tilladelse til udgang efter bestemmelsen til de formål, som er nævnt i udgangsbekendtgørelsens § 31, stk. 2. Det omfatter f.eks. udgang til at besøge nærtstående personer ved vigtige familiebegivenheder.

...

Det forudsættes desuden, at der kan meddeles tilladelse til udgang før de 10 år i helt ekstraordinære situationer. Det kan være tilfældet, hvis der er særlige hensyn at tage til den indsattes børn. Det kan eksempelvis være tilfældet, hvis der foreligger dokumentation for, at det i særlig grad vil være skadeligt for den indsattes mindreårige barn at komme på besøg i fængslet, eller hvis der foreligger dokumentation for, at et sådant barn har alvorligere problemer, som helt eller delvist vurderes at kunne afhjælpes ved, at den indsatte får udgang, eksempelvis alvorligere psykiatriske diagnoser. Et særligt hensyn kan også foreligge, hvis den indsattes barn lider af en livstruende uhelbredelig sygdom, uden at sygdommen er så fremskreden, at formålet med udgangen er omfattet af udgangsbekendtgørelsens § 31, stk. 1, nr. 1.

...

2.3.2. Justitsministeriets overvejelser

Indsatte, der udstår fængselsstraf på livstid eller er idømt forvaring for overtrædelse af en bestemmelse, som hjemler straf af fængsel på livstid, har begået nogle af de mest alvorlige forbrydelser, og Justitsministeriet finder, at der af hensyn til retsfølelsen hos ofre og pårørende samt hensynet til de personer, som den dømte i fremtiden måtte indgå i en relation med, bør ske en begrænsning i sådanne indsattes muligheder for at modtage besøg, brevveksle og telefonere.

...

Set i lyset af karakteren og alvorligheden af de forbrydelser, som de indsatte i sådanne situationer er dømt for, er der et særlig hensyn at tage til retsfølelsen hos ofre og pårørende, herunder et hensyn at tage til, at det ikke over for disse skal fremstå sådan, at livstidsdømte og

visse forvaringsdømte kan leve et tilnærmelsesvist normalt liv med kontakt til omverdenen mv. Varetagelsen af et sådant hensyn indebærer efter Justitsministeriets opfattelse bl.a., at sådanne dømte i et tidsrum under afsoningen ikke bør kunne indgå nye relationer.

Hvad angår nye relationer, er der set eksempler på, at livstidsdømte indgår i tætte relationer med unge mennesker, som ikke på tidspunktet for indgåelse af relationen kan overskue de konsekvenser for eget liv, som det har at indgå i en tæt relation med en person, som har begået nogle af de mest alvorlige forbrydelser. Der er således et beskyttelseshensyn at varetage over for sådanne personer.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at den indsatte fortsat bør kunne have kontakt med nærtstående og andre personer, som den pågældende har været i kontakt med, før vedkommende blev varetægtsfængslet.

Da den indsattes kontakt til samfundet uden for institutionen primært reguleres af reglerne om ret til besøg, brevveksling og telefoning, finder Justitsministeriet, at disse adgange bør begrænses for at varetage de ovennævnte hensyn.

En begrænsning af livstidsdømtes og visse forvaringsdømtes ret til brevveksling, besøg og telefoni, skal balanceres over for hensynet til den indsattes mulighed for resocialisering og senere udslusning i samfundet samt den indsattes ret til at have et familieliv og til at etablere og udvikle relationer til andre mennesker og omverdenen. Uanset at den indsatte er idømt fængsel på livstid eller forvaring, løslades denne efter praksis ofte efter nogen tid. Justitsministeriet finder derfor, at reglerne om begrænsning af besøg, brevveksling og telefoni alene bør gælde, indtil der er udstået 10 år af den idømte straf af fængsel på livstid, eller indtil vedkommende har været i anbragt i forvaring i 10 år. Ministeriet finder, at en tidsgrænse på 10 år udgør den rigtige balancering mellem på den ene side hensynet til retsfølelsen og hensynet til at beskytte andres rettigheder og friheder og på den anden side den indsattes muligheder for resocialisering og senere udslusning.

Justitsministeriet finder desuden, at der af hensyn til varetagelsen af de nævnte hensyn til resocialisering og senere udslusning bør indføres en mulighed for, at kriminalforsorgen konkret kan give tilladelse til besøg, brevveksling og telefoni med andre end nærtstående og personer, som den indsatte tidligere har haft kontakt med. Det kan være relevant, hvis den pågældende indsatte ikke har familie eller andre kontakter.

Justitsministeriet finder desuden, at reglerne om begrænsning af sådanne indsattes ret til besøg, brevveksling og telefoni bør udformes som en tilladelsesordning, således at det i alle tilfælde vil være et krav for sådanne indsatte at indhente tilladelse fra kriminalforsorgen til at modtage besøg, brevveksle og telefonere.

2.3.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås, at en indsat, der udstår fængselsstraf på livstid eller er idømt forvaring for overtrædelse af en bestemmelse, som hjemler straf af fængsel på livstid, skal have tilladelse, før den indsatte kan modtage besøg, brevveksle eller telefonere. Det foreslås, at det enkelte kriminalforsorgsområde er kompetent til at meddele tilladelse efter bestemmelsen, og at afgørelsen træffes så hurtigt, som det er muligt. Det forudsættes desuden, at området dokumenterer, at der er meddelt tilladelse, eksempelvis ved at føre en liste over de personer, som den indsatte har mulighed for at have kontakt med.

Det foreslås, at kriminalforsorgen meddeler tilladelse til besøg, brevveksling og telefoni, hvis der er tale om kontakt til nærtstående eller personer, som den indsatte havde kontakt til før varetægtsfængslingen. Omvendt vil der som udgangspunkt ikke blive meddelt tilladelse, hvis der er tale om kontakt med personer, som den pågældende ikke havde kontakt til før varetægtsfængslingen, det vil sige nye relationer.

Ved "nærtstående" forstås ægtefæller eller samlevende, børn, børnebørn, forældre, søskende, bedsteforældre, oldeforældre og andre personer, til hvem den indsatte har en sådan tilknytning, at den kan ligestilles med disse familieband.

Hvis der ikke er tale om nærtstående, vil det efter bestemmelserne være afgørende for, om der skal meddeles tilladelse, at den indsatte har haft kontakt til den pågældende før varetægtsfængslingen.

...

Det foreslås, at reglerne om begrænsning af livstidsdømtes og visse forvaringsdømtes adgang til besøg, brevveksling og telefoni skal gælde, indtil der er udstået 10 år af den idømte straf af fængsel på livstid, eller indtil vedkommende har været anbragt i forvaring i 10 år.

Når der er forløbet 10 år, gælder de almindelige regler om besøg, brevveksling og telefoni.

...

Det foreslås, at kriminalforsorgsområdet kan give tilladelse til besøg, brevveksling og telefoni i relation til andre end nærtstående og de personer, som den livstids- eller forvaringsdømte havde kontakt til før varetægtsfængslingen, hvis særlige omstændigheder taler herfor.

Bestemmelsen er bl.a. tiltænkt anvendt i de situationer, hvor det kan konstateres, at den indsatte ikke har familie eller i øvrigt kontakt med andre, eller hvis den indsatte familie eller sådanne kontakter ikke ønsker at være i kontakt med den indsatte.

Hvis kriminalforsorgen konstaterer, at dette er tilfældet, skal det overvejes, om den indsatte skal tilbydes kontakt til eksempelvis en besøgsven. Det er således ikke en forudsætning, at den indsatte selv spørger om lov til at kommunikere med andre end nærtstående eller tidligere kontakter, før bestemmelsen finder anvendelse. Kriminalforsorgen skal af egen drift være opmærksom på, om den indsatte bør tilbydes kontakt, hvis de ovenstående omstændigheder gør sig gældende.

Bestemmelsen er desuden tiltænkt anvendt i de situationer, hvor en retshjælpsorganisation eller lignende ønsker at komme i kontakt med den pågældende indsatte for at bistå denne.

Bestemmelsen er endelig tiltænkt anvendt i de tilfælde, hvor den indsatte i øvrigt ønsker at opnå kontakt til medierne, f.eks. igennem brevveksling, for eksempelvis at gøre opmærksom på fængselsforholdene eller andre relevante forhold.

Den indsatte vil skulle orienteres om, at personer uden for fængslet har forsøgt at kontakte pågældende og om afsenderens identitet. Der kan eksempelvis være tale om, at en person sender et brev til den indsatte. Den indsatte vil da skulle orienteres om modtagelsen af et brev og afsenders identitet, således at den indsatte kan bede om tilladelse til brevveksling. Hvis den indsatte ikke får tilladelse til brevveksling, vil brevet skulle sendes tilbage til afsender."

Af justitsministerens besvarelse af 13. december 2021 af spørgsmål nr. 6 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende det pågældende lovforslag (L 76) fremgår bl.a.:

"Lovforslaget påvirker ikke livstidsdømte og de omfattede forvaringsdømtes ret til at indgå ægteskab efter de relevante regler herom.

Som det fremgår bl.a. af punkt 2.3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger, forstås der ved begrebet "nærtstående" i lovforslaget ægtefæller eller samlevende, børn, børnebørn, forældre, søskende, bedsteforældre, oldeforældre og andre personer, til hvem den indsatte har en sådan tilknytning, at den kan ligestilles med disse familieband.

Som det ligeledes fremgår af punkt 2.3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger, foreslås det, at det enkelte kriminalforsorgsområde skal være kompetent til at meddele tilladelse til kontakt efter de foreslåede regler om indskrænkning af mulighed for besøg, brevveksling og telefoni.

Således vil det i praksis være kriminalforsorgen, der vil skulle tage stilling til, om der er tale om kontakt til en "nærtstående" i lovforslagets forstand, da kriminalforsorgen i sådanne tilfælde vil skulle meddele tilladelse til kontakt, jf. henholdsvis de foreslåede bestemmelser i § 51 a, stk. 2, § 55 a, stk. 2, og § 57 a, stk. 2. Som det fremgår af definitionen af begrebet "nærtstående" vil det ikke være en forudsætning for at udgøre en person, der er omfattet af begrebet, at der er indgået ægteskab. Således vil samlevende efter omstændighederne også kunne være omfattet.

Lovforslaget giver desuden mulighed for, at der kan meddeles kontakt til andre end nærtstående eller personer, som den indsatte havde kontakt til før varetægtsfængslingen, hvis særlige omstændigheder taler herfor. Denne bestemmelse er tiltænkt anvendt i de situationer, hvor det kan konstateres, at den indsatte ikke har familie eller i øvrigt kontakt med andre, eller hvis den indsattes familie eller sådanne kontakter ikke ønsker at være i kontakt med den indsatte.

Bestemmelsen er desuden tiltænkt anvendt i de situationer, hvor en retshjælpsorganisation eller lignende ønsker at komme i kontakt med den pågældende indsatte for at bistå denne.

Bestemmelsen er endelig tiltænkt anvendt i de tilfælde, hvor den indsatte i øvrigt ønsker at opnå kontakt til medierne, f.eks. igennem brevveksling, for eksempelvis at gøre opmærksom på fængselsforholdene eller andre relevante forhold."

Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 12 lyder:

"Giftefærdige mænd og kvinder har ret til at indgå ægteskab og stifte familie i overensstemmelse med de nationale love om udøvelsen af denne ret."

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og den tidligere Europæiske Menneskerettighedskommission har truffet afgørelser og afgivet rapporter om retten til at indgå ægteskab, herunder om indsattes ret til at indgå ægteskab.

Menneskerettighedskommissionen udtalte i en rapport af 10. juli 1980 i sag nr. 8186/78 (Draper mod Storbritannien), hvor klager, der afsonede en livstidsstraf

for drab begået i forbindelse med et røveri, ikke havde mulighed for at indgå ægteskab, da han fik afslag på udgang med henblik på at indfinde sig for en velseskompetent myndighed, bl.a.:

“59. Nevertheless the Commission must consider whether there are any particular circumstances arising from the applicant's position as a life sentence prisoner with little or no prospect of an early release, which could justify the interference in the present case. The respondent Government have submitted in particular that the Commission should have regard to the fact that he could not live with his wife before his eventual release. They have also pointed to various circumstances which may give rise to difficulty in the case of the marriage of life sentence prisoners.

60. As to the former point, the Commission does not regard it as relevant that the applicant could not cohabit with his wife or consummate his marriage whilst serving his sentence. The essence of the right to marry, in the Commission's opinion, is the formation of a legally binding association between a man and a woman. It is for them to decide whether or not they wish to enter such an association in circumstances where they cannot cohabit.

61. As to the latter point, in the Commission's opinion no general consideration of public interest arising from the fact of imprisonment itself can justify the denial of the right to marry for a substantial period as in the present case. In this context the Commission recalls its view that persons deprived of their liberty remain in principle entitled to the right to marry (...). As it has also already pointed out, no particular difficulties are involved in allowing the marriage of prisoners. In addition there is no evidence before the Commission to suggest that, as a general proposition, it is in any way harmful to the public interest to allow the marriage of prisoners. Marriage may, on the contrary, be a stabilising and rehabilitative influence. In the Commission's opinion these considerations apply generally in the case of life sentence prisoners as they do to others.

62. In explaining the reasons for the practice followed in the specific case of life sentence prisoners, the Government have mentioned various particular types of case, notably involving prisoners convicted of crimes in a family context (such as murder of a spouse) or offences against women or children, where marriage or re-marriage of the prisoner could give rise to public outrage or difficulties concerning release. It is not the Commission's task to express an opinion in abstracto as to whether in any of the cases mentioned by the Government the right to

marry of the prisoner might legitimately be restricted under Art. 12 "according to the national laws governing the exercise of this right". It is conceivable that in cases involving certain types of offence, a restriction on the right to marry could be justified on the basis of considerations of public interest (...), regardless of the type or length of sentence imposed on the perpetrator. However in the Commission's opinion a general restriction on all life sentence prisoners cannot be so justified. Furthermore the offence of which the present applicant has been convicted, however serious it may have been, does not fall into any of the categories of case mentioned by the Government in this context."

Menneskerettighedsdomstolens dom af 5. januar 2010 i sag nr. 22933/02 (Frasik mod Polen) angik en varetægtsfængslet mand, der fik afslag på at blive gift i arresten med den kvinde, han var anklaget for at have voldtaget. Afslaget var begrundet i hensynet til at forhindre kvinden i at påberåbe sig vidnefritagelse, at arresthuset ikke var et passende sted for en vielse, og at oprigtigheden i parrets ønske om at indgå ægteskab var tvivlsom. I dommen udtalte Domstolen bl.a.:

"(a) Principles deriving from the Court's case-law

88. Article 12 secures the fundamental right of a man and a woman to marry and to found a family. The exercise of this right gives rise to personal, social and legal consequences. As to both procedure and substance it is subject to the national laws of the Contracting States, but the limitations thereby introduced must not restrict or reduce the right in such a way or to such an extent that the very essence of the right is impaired (see *F. v. Switzerland*, 18 December 1987, Series A no. 128, § 32, and *Christine Goodwin v. the United Kingdom* [GC], no. 28957/95, § 29, ECHR 2002- VI).

In consequence, the matter of conditions for marriage in the national laws is not left entirely to Contracting States as being within their margin of appreciation. This would be tantamount to finding that the range of options open to a Contracting State included an effective bar on any exercise of the right to marry. The margin of appreciation cannot extend so far (see *R. and F. v. the United Kingdom* (dec.), no. 35748/05, 28 November 2006).

89. The Convention institutions have accepted that limitations on the right to marry laid down in the national laws may comprise formal rules concerning such matters as publicity and the solemnisation of marriage. They may also include substantive provisions based on generally recognised considerations of public interest, in particular con-

cerning capacity, consent, prohibited degrees of affinity or the prevention of bigamy. In the context of immigration laws and for justified reasons, the States may be entitled to prevent marriages of convenience, entered solely for the purpose of securing an immigration advantage. However, the relevant laws – which must also meet the standards of accessibility and clarity required by the Convention – may not otherwise deprive a person or a category of persons of full legal capacity of the right to marry with the partners of their choice (see *Hamer v. the United Kingdom*, no. 7114/75, Comm. Rep. 13 December 1979, D.R. 24, pp. 12 et seq., §§ 55 et seq.; *Draper v. the United Kingdom*, no. 8186/78, Comm. Rep., 10 July 1980, D.R. 24, § 49; *Sanders v. France*, no. 31401/96, Com. Dec., 16 October 1996, D.R. no. 160, p. 163; *F. v. Switzerland*, cited above; and *B. and L. v. the United Kingdom*, no. 36536/02, 13 September 2005, §§ 36 et seq.).

90. This conclusion is reinforced by the wording of Article 12. In contrast to Article 8 of the Convention, which sets forth the right to respect for private and family life, and with which the right “to marry and to found a family” has a close affinity, Article 12 does not include any permissible grounds for an interference by the State that can be imposed under paragraph 2 of Article 8 “in accordance with the law” and as being “necessary in a democratic society”, for such purposes as, for instance, “the protection of health or morals” or “the protection of the rights and freedoms of others”. Accordingly, in examining a case under Article 12 the Court would not apply the tests of “necessity” or “pressing social need” which are used in the context of Article 8 but would have to determine whether, regard being had to the State’s margin of appreciation, the impugned interference was arbitrary or disproportionate.

91. Personal liberty is not a necessary pre-condition for the exercise of the right to marry. Imprisonment deprives a person of his liberty and also – unavoidably or by implication – of some civil rights and privileges. This does not, however, mean that persons in detention cannot, or can only very exceptionally, exercise their right to marry. As the Court has repeatedly held, a prisoner continues to enjoy fundamental human rights and freedoms that are not contrary to the sense of deprivation of liberty, and every additional limitation should be justified by the authorities (see *Hirst (no. 2) v. the United Kingdom*, [GC], no 74025/01, § 69, ECHR 2005- IX, with further references).

92. In the above-mentioned case of *Hirst (no.2)*, the Grand Chamber of the Court referred to a non-exhaustive list of rights that a detained per-

son may exercise. For example, prisoners may not be ill-treated, or subjected to inhuman or degrading punishment or conditions contrary to Article 3 of the Convention. They continue to enjoy the right to respect for private and family life, the right to freedom of expression, the right to practice their religion, the right of effective access to a lawyer or to a court for the purposes of Article 6 and the right to respect for their correspondence (*ibid.*). In the same way, as emphasised by the European Commission of Human Rights in the case of *Hamer v. the United Kingdom* (cited above, § 89), they enjoy the right to marry.

The principle that any restrictions on those other rights must be justified in each individual case is also explicitly stated in the European Prison Rules which, in Rule 3, stipulate that “[r]estrictions placed on persons deprived of their liberty shall be the minimum necessary and proportionate to the legitimate objective for which they are imposed” (...).

93. While such justification may well be found in the considerations of security, in particular the prevention of crime and disorder, which inevitably flow from the circumstances of imprisonment, there is no question that detained persons forfeit their right guaranteed by Article 12 merely because of their status. Nor is there any place under the Convention system, where tolerance and broadmindedness are the acknowledged hallmarks of democratic society, for any automatic interference with prisoners’ rights, including their right to establish a marital relationship with the person of their choice, based purely on such arguments as what – in the authorities’ view – might be acceptable to or what might offend public opinion (see, *mutatis mutandis*, *Hirst (no. 2)*, cited above, § 70; *Dickson v. the United Kingdom*, [GC], no. 44362/04, §§ 67-68, ECHR 2007-...; *Hamer v. the United Kingdom*, cited above, § 67; *Draper v. the United Kingdom*, cited above, § 54; and *F. v. Switzerland*, cited above, §§ 43 et seq.).

(b) Application of the above principles in the present case

94. The Court observes at the outset that the applicant’s complaint is not directed against the laws governing marriage in Poland, their quality or their application in his particular case. The object of the applicant’s grievance is the Kraków District Court’s refusal to grant him leave to marry in the Kraków Remand Centre, which, in his submission, constituted an arbitrary and unjustified interference with his right to marry guaranteed by Article 12 (...). The Government agreed that the grounds relied on by the court had not been appropriate but refrained from taking a position on the merits of the complaint (...).

One of the presiding judge's principal reasons for the refusal was to prevent I.K. – the victim – from marrying the applicant so that she could exercise her right not to testify against him. The judge also considered that the remand centre was not an appropriate place for holding a marriage ceremony and that the sincerity of the couple's intentions was open to doubt given that they had not "officialised their life" previously (...).

Indeed, already at the opening of the trial I.K. relied on testimonial privilege, arguing that she was in a "particularly close relationship" with the applicant and requesting the court to absolve her from testifying against him (...).

95. It is beyond question that it was for the trial court, in the exercise of its independent judicial decision-making power, to determine whether, for the purposes of Article 185 of the Code of the Criminal Procedure, I.K. satisfied the requirements entitling her to testimonial privilege, and to draw such consequences as it saw fit from her change of attitude towards the applicant when assessing evidence before it or deciding on his continued detention. However, the Court sees no reason why the trial court should have assessed – as it did – whether the quality of the parties' relationship was of such a nature as to justify their decision to get married, or to analyse and decide which time and venue were or were not suitable for their marriage ceremony (...).

The choice of a partner and the decision to marry him or her, whether at liberty or in detention, is a strictly private and personal matter and there is no universal or commonly accepted pattern for such a choice or decision. Under Article 12 the authorities' role is to ensure that the right to marry is exercised "in accordance with the national laws", which must themselves be compatible with the Convention, as stated above; but they are not allowed to interfere with a detainee's decision to establish a marital relationship with a person of his choice, especially on the grounds that the relationship is not acceptable to them or may offend public opinion (...).

It goes without saying that detention facilities are neither designed, nor freely and normally chosen for that purpose. What needs to be solved in a situation where a detained person wishes to get married is not whether or not it is reasonable for him to marry in prison but the practical aspects of timing and making the necessary arrangements, which – as the third party rightly pointed out (...) – might, and usually will, be subject to certain conditions set by the authorities. Otherwise, they may

not restrict the right to marry unless there are important considerations flowing from such circumstances as danger to prison security or prevention of crime and disorder (...).

96. In the present case there is no indication that such circumstances existed. Nor was the parties' eligibility or compliance with the conditions for marriage laid down in Polish law put in question at any stage in the proceedings. The main reason why the applicant was denied leave to marry in prison was the trial court's conviction that the marriage would have adverse consequences for the taking of evidence against him. This, the court considered, was an obstacle justifying the imposition of a ban on his right to marry during the trial, a ban which in reality had no legal basis since under Polish law the relation "accused-victim" in criminal proceedings is not a legal or factual impediment to contracting a marriage (...).

If the applicant had not been in detention, there would have been no means to prevent him and I.K. from marrying in the registry office at any chosen time during the trial. Nor would the genuineness of his feelings – which, in order to justify his requests, he was compelled to express and show before the court – have been debated by the registry authorities before the solemnisation of the relationship. As pointed out by the Supreme Court, only the fact that the applicant was in detention made it impossible for him and I.K. to decide autonomously to get married, and, had he been a free man, he would not have had to prove and demonstrate before any authorities the depth and quality of his feelings (...). In consequence, the Court cannot but fully endorse the Supreme Court's assessment that the interference with the applicant's right to marry was disproportionate and arbitrary.

97. The Government did not contest the Supreme Court's conclusion in respect of a breach of Article 12 (...). They nevertheless argued that the applicant could have married I.K. after his release, that is to say some 1 year and 5 months after he was denied leave to marry in the remand centre. They also referred to the fact that he had apparently not made any attempts to obtain such leave after his conviction became final, about one year after the refusal. They maintained that these considerations should be taken into account in the assessment of the breach of Article 12 alleged by the applicant (...).

The Court does not accept this argument. The Government seem to be suggesting that the fact that the applicant had the possibility of marrying I.K. in the future, which in his case meant a period of more than one year, could alleviate the consequences of the District Court's refusal.

However, a delay imposed, before getting married, on persons of full age and otherwise fulfilling the conditions for marriage under national law, be it as a civil sanction or the practical consequence of such a refusal as in the instant case, cannot be considered justified under Article 12 of the Convention (see *F. v. Switzerland*, cited above, §§ 33-37)."

Menneskerettighedsdomstolen gentog de generelle principper fra sagen Frasik mod Polen i dom af 5. januar 2010 i sag nr. 24023/03 (Jaremowicz mod Polen), præmis 48-53. Sagen angik en indsats afslag på at blive gift i fængslet med en kvinde, som han havde lært at kende under afsoning. Afslaget var begrundet i, at de ikke kendte hinanden forud for, at de blev fængslet, og således havde lært hinanden at kende på "ulovlig måde i fængslet", og at forholdet var "meget overfladisk". Domstolen udtalte om den konkrete sag bl.a.:

"56. Turning to the circumstances of the present case, the Court notes that the authorities dealing with the applicant's request for leave to marry justified their refusal by reference to grounds which were in no way linked to prison security or prevention of disorder but limited to their assessment of the nature and the quality of his relationship with M.H. First of all, they considered that since the applicant and M.H. could not "substantiate" their acquaintance as being prior to their stay in the same prison, such a relationship had, in their words, been "illegal" or "developed illegally". This conclusion was based on the fact that the applicant and M.H. had apparently become acquainted with each other when she had been temporarily detained in the same establishment and that they had maintained contact through sending kites – a form of correspondence forbidden in prison (...). Second, the authorities held that the circumstances in which the couple's bond had originated – "in prison" and "certainly illegally" – meant that it was "very superficial" and "unworthy" from the point of view of the applicant's social rehabilitation (...).

57. Whilst the above arguments clearly reflect the authorities' own highly subjective opinion on what kind of relationship should not deserve solemnisation through a marriage, they bear no relation whatsoever to the provisions of the Polish Family and Custody Code governing the exercise of the right to marry and enumerating the grounds on which an authority may refuse an adult person to enter into a marriage. Under Polish law this is for the civil status, not for any other, authorities to determine whether there are any legal obstacles to the parties' marriage, failing which they cannot be refused to marry each other at any given chosen time following the statutory waiting period of 1 month (...).

58. The Court accepts that the prison authorities were entitled to make their permission subject to conditions on which the applicant's marriage was to take place, in particular having regard to the demands of security and prevention of disorder in prison (...). However, it does not see any reason why they should – as they did in the present case – evaluate the depth of the applicant's feelings, debate on the quality of his relationship and make remarks implicitly or explicitly criticising his decision to marry a particular person, based solely on the circumstances in which he found and chose his intended wife.

Obviously, detention facilities are not typical places for bringing together future partners but the fact that the bond between a man and a woman developed when they both have been detained does not automatically render their relationship "illegal", "superficial", having no rehabilitative value or not deserving respect.

59. The choice of a partner and the decision to marry him or her, at liberty and in prison alike, is a strictly private and personal matter and there is no universal or commonly accepted pattern for such a choice or decision. Except for overriding security considerations and in order to ensure that the right to marry is exercised "in accordance with the national laws" – which, as said above, must themselves be compatible with the Convention – the authorities are not allowed under Article 12 to interfere with a prisoner's decision to establish a marital relationship with a person of his choice, especially on the grounds that the relationship is not acceptable to them or deviates from prevailing social conventions and norms (...).

Some administrative arrangements must of course be made by the prison authorities before a prisoner can marry. However, the same applies to other Convention rights, such as the right of access to a court, the right to vote and the right to respect for family life and correspondence, the exercise of which in prison requires, by the nature of things, a positive action on the part of the authorities to make the enjoyment of those right effective (see *Hirst (no. 2)* cited above, § 68; *Draper* cited above, § 55; and paragraphs 51-52 above).

60. The essence of the right to marry is the formation of a legal union of a man and a woman. It is for them to decide whether they wish to enter such relationship in circumstances in which there are objective obstacles to their living together (see *Hamer* cited above and paragraph 48 above). In the present case the only reason why the applicant was unable to exercise his right to marry was not his ineligibility caused by the existence

of any statutory obstacle listed in the Polish Family and Custody Code but the fact that the authorities disputed his decision to marry M.H. and refused him permission to have the necessary civil status celebration held in prison. In practice, the refusal had identical consequences as an effective legal bar on the exercise of his right guaranteed by Article 12. This, having regard to the scope of the State's discretion accorded under this provision (...), cannot be justified by any conceivable legitimate aim pursued by the authorities.

61. The Government argued that the applicant had finally been granted leave to marry M.H. in prison and that he could in any event have married her after his release. In their submission, these circumstances were relevant for the applicant's status as a victim and for the assessment of the merits of his complaint under Article 12 (...).

The Court does not accept this argument. The Government seem to suggest that the fact that the applicant obtained the leave he sought some 5 months after he had made his request to the authorities (...) or that he retained the possibility of marrying M.H. at some unspecified future stage could alleviate the consequences of the initial ban placed on the exercise of his right to marry. However, a delay imposed before entering into a marriage in respect of persons of full age and otherwise fulfilling the conditions for marriage under the national law, be it a civil sanction or the practical consequence of such a refusal as in the instant case, cannot be considered justified under Article 12 of the Convention (see *F. v. Switzerland* cited above, § 33-37). Consequently, the Court rejects the Government's plea of inadmissibility on the ground of incompatibility *ratione personae* (...).

62. The third party drew the Court's attention to another, general aspect of the case, namely the lack of any procedure for contracting marriage in prison under Polish law. It submitted that, as shown by the facts supplied by the applicant, the authorities' discretion in granting or refusing a detained person the right to marry is unlimited. There are no rules stating in which circumstances a request for leave to marry in a detention facility can be refused and no time-limits are set for handling such requests (...).

63. It is true that Polish law leaves to the relevant authorities a complete discretion in deciding on a detainee's request for leave to marry in prison (...). It is also true that no specific provision of the national law deals with marriage in detention but, in the Court's view, Article 12 does not require the State to introduce separate laws or specific rules on

marriage of prisoners; thus, as stated above, detention is not a legal obstacle to marry (...). Nor can it be said that there is any difference in legal status in respect of eligibility between unmarried persons at liberty and unmarried persons detained.

64. The essential element of the violation of Article 12 of the Convention alleged in the present case is not the scope of discretion afforded to the Polish authorities but the arbitrary fashion in which they exercised their decision-making power. The discretion available in theory may be very wide, but the decisive element is how it is applied in practice. In the applicant's case the Convention breach was caused by the authorities' failure to strike a fair balance of proportionality among various public and individual interests at stake in a manner compatible with the Convention, rather than by the absence of detailed rules on marriage in prison. As a result, the measure applied impaired the very essence of the applicant's right to marry.

Accordingly, the Court concludes that there has been a violation of Article 12 of the Convention."

Af Menneskerettighedsdomstolens Guide on Article 12 of the Convention – Right to marry af 28. februar 2026 fremgår bl.a.:

"33. Detention, as such, does not prevent the exercise of the right to marry (*Hamer v. the United Kingdom*, Commission decision, 1977). Although imprisonment deprives a person of his liberty and also – unavoidably or by implication – of some civil rights and privileges, personal liberty is not a necessary pre-condition for the exercise of the right to marry. However, Article 12 does not require the States to introduce separate laws or specific rules on marriage of prisoners (*Frasik v. Poland*, 2010, § 99; *Jaremowicz v. Poland*, 2010, § 63).

34. It was conceivable that in cases involving serious types of offences, a restriction on the right to marry be justified on the basis of public interest considerations, regardless of the type or the length of the sentence imposed on the perpetrator. However, a general restriction on all life sentence prisoners could not be so justified (*Draper v. the United Kingdom*, Commission report, 1980, § 62)."

Anbringender

A og B har anført navnlig, at myndighedernes afslag på både udgang fra og besøg i et fængsel med henblik på vielse er en krænkelse af retten til at indgå ægteskab efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 12. Retten til ægteskab kan ikke begrænses til en formel ret efter ægteskabslovgivningen,

hvis staten samtidig afskærer den praktiske mulighed for at gennemføre vielsen på den måde, som dansk ret kræver.

Ægteskabsloven forudsætter, at parterne møder samtidigt for vielsesmyndigheden. Når den ene part er indsat i et fængsel og ikke kan møde for vielsesmyndigheden eller modtage besøg uden myndighedernes tilladelse, må reglerne om udgang og besøg anvendes på en måde, der efterlader en reel og effektiv adgang til at indgå ægteskab.

Straffuldbyrdelseslovens § 49 a og § 51 a samt udgangsbekendtgørelsens regler skal fortolkes og anvendes i overensstemmelse med artikel 12. Det følger også af forarbejderne til de særlige regler om livstidsdømtes adgang til udgang og besøg, at reglerne ikke tilsigtede at ændre livstidsdømtes ret til at indgå ægteskab. Reglerne kan derfor ikke administreres sådan, at retten til at indgå ægteskab i praksis suspenderes i den periode, hvor 10-årsbegrænsningen gælder.

Styrelsen for Danmarks Fængsler kan ikke undgå ansvar for besøgsafslaget ved at henvise til, at den formelle afgørelseskompetence lå hos fængslet.

Myndighederne har ikke foretaget den konkrete proportionalitetsvurdering, som artikel 12 kræver. Der er ikke taget tilstrækkelig stilling til, om vielsen kunne gennemføres under kontrollerede og sikkerhedsmæssigt forsvarlige vilkår, eksempelvis ved kortvarig ledsaget udgang eller ved et tidsmæssigt begrænset og overvåget besøg i fængslet. Der gøres ikke krav på almindeligt samvær eller fri udgang, men alene på den praktiske adgang, der er nødvendig for at gennemføre vielsen.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis om indsattes ret til at indgå ægteskab viser, at frihedsberøvelse ikke i sig selv kan begrunde, at retten til at indgå ægteskab gøres illusorisk. Myndighederne kan fastsætte vilkår og begrænsninger, men der skal foreligge en konkret og proportional begrundelse, hvis en indsat og dennes partner nægtes den praktiske adgang til at blive gift. Generelle henvisninger til afsonerens status som livstidsdømt, til retsfølelsen eller til beskyttelseshensyn kan ikke i sig selv bære et afslag på både udgang og besøg.

Landsrettens begrundelse for at frifinde Styrelsen for Danmarks Fængsler vedrørende udgang kan ikke opretholdes. Landsretten lagde vægt på, at afslag på udgang ikke i sig selv afskar ægteskab, fordi en vielse eventuelt kunne gennemføres ved besøg i fængslet. Dette forudsætter imidlertid, at besøg reelt er en mulighed. Når også besøg er afslået, er resultatet, at de hverken kan blive gift ved udgang eller ved besøg.

De har hver krav på godtgørelse. En konstatering af krænkelse er ikke tilstrækkelig, da myndighedernes afgørelser konkret og over en længere periode har forhindret dem i at udøve en grundlæggende personlig rettighed. Godtgørelsen bør fastsættes skønsmæssigt til 60.000 kr. til hver.

Storstrøm Fængsel og Styrelsen for Danmarks Fængsler har til støtte for afvisning af den principale påstand 2 anført navnlig, at efter påstandenes ordlyd og den fremførte argumentation er det reelt den subsidiaire påstand 2, der vil skulle prøves, og den principale påstand 2 bør derfor afvises.

Med hensyn til frifindelsespåstanden over for den subsidiaire påstand 1 gøres det gældende, at Styrelsen for Danmarks Fængsler ikke er rette sagsøgte, da det er kriminalforsorgsområdet, der kan træffe en afgørelse om at meddele besøgstilladelse, jf. bekendtgørelse nr. 1022 af 28. juni 2022 (besøgsbekendtgørelsen) § 25. Styrelsen har ikke truffet en afgørelse om afslag på As ansøgning om besøgstilladelse. Det forhold, at styrelsen har vejledt Storstrøm Fængsel om fortolkningen af bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 51 a, ændrer ikke herpå.

Til støtte for de nedlagte påstande om frifindelse (herunder stadfæstelse af landsrettens frifindelsesdom) gøres det gældende, at det er i overensstemmelse med reglerne i straffuldbyrdelsesloven og udgangsbekendtgørelsen, at der ikke er givet tilladelse til udgang eller besøg, at der heller ikke for nuværende skal gives sådanne tilladelser, og at nægtelsen af tilladelserne ikke udgør en krænkelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 12.

Da der ikke foreligger en krænkelse af artikel 12, er der allerede derfor ikke grundlag for at tilkende B eller A nogen godtgørelse.

Såfremt Højesteret måtte finde grundlag for at statuere en krænkelse af artikel 12, vil den blotte konstatering heraf udgøre tilstrækkelig oprejsning. Såfremt Højesteret dog måtte finde grundlag for at tilkende en godtgørelse, bør denne godtgørelse udmåles til et betydeligt lavere beløb end 60.000 kr. og ikke over 5.000 kr.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

B afsoner fængsel på livstid for bl.a. seksuelt overgreb af særlig farlig karakter, drab og efterfølgende usømmelig behandling af liget. Han har været frihedsberøvet i sagen siden den 12. august 2017.

B og A havde ikke kontakt med hinanden, før hun i begyndelsen af 2018, hvor hun var 17 år, ved brev kontaktede ham i fængslet. Den 27. oktober 2022 anmodede han om tilladelse til, at fængselspræsten kunne vie dem. Den 6. november 2023 meddelte Storstrøm Fængsel afslag på, at han kunne få besøg af A, så de kunne indgå ægteskab i fængslet. Den 7. august 2024 ansøgte han om tilladelse til udgang med det formål at indgå ægteskab med hende på rådhuset. Den 26. august 2024 fik han af Direktoratet for Kriminalforsorgen (nu Styrelsen for Danmarks Fængsler) afslag på tilladelse til udgang.

Efter ægteskabslovens § 21, stk. 1, jf. § 20, stk. 2, er det en gyldighedsbetingelse, at begge parter samtidig er fysisk til stede ved vielsen. B og A kan derfor kun indgå ægteskab, hvis han får udgangstilladelse, eller hun får besøgstilladelse.

For Højesteret angår sagen, om de har krav på at få udgangs- eller besøgstilladelse med henblik på, at de kan indgå ægteskab, jf. straffuldbyrddelseslovens § 49 a og 51 a samt Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 12 om retten til at indgå ægteskab.

Straffuldbyrddelseslovens § 49 a og § 51 a

Efter straffuldbyrddelseslovens § 49 a kan en indsat, der er idømt en fængselsstraf på livstid, ikke opnå tilladelse til udgang, før der er udstået 10 år af den idømte straf, medmindre udgang sker til bestemte særlige formål.

Efter straffuldbyrddelseslovens § 51 a, stk. 1, må en indsat, der udstår fængselsstraf på livstid, ikke uden tilladelse få besøg i de første 10 år. Efter bestemmelsens stk. 2, 1. pkt., meddeler kriminalforsorgen (fængslet) tilladelse til besøg fra nærtstående eller personer, som den indsatte havde kontakt til før varetægtsfængslingen. Efter stk. 2, 2. pkt., kan der meddeles tilladelse til besøg af andre end de i 1. pkt. nævnte personer, hvis særlige omstændigheder taler herfor.

De nævnte bestemmelser blev indsat i straffuldbyrddelsesloven ved lov nr. 157 af 31. januar 2022 og trådte i kraft den 1. februar 2022.

Det fremgår af forarbejderne (Folketingstidende 2021-22, lovforslag nr. L 76, tillæg A, s. 4, 7 og 11), at formålet var at sætte hårdt ind over for de personer, der har begået nogle af de mest alvorlige forbrydelser og som konsekvens har fået den hårdest mulige straf. I særligt grove sager er der efter forarbejderne et helt særligt hensyn at tage til retsfølelsen, herunder hos ofre og pårørende, for hvem det er krænkende at se, hvordan den dømte kan leve et liv, hvor vedkommende i fængslet tilegner sig nye relationer som andre, der lever et liv uden for kriminalforsorgens institutioner. Der er efter forarbejderne også et hensyn at tage til unge og letpåvirkelige mennesker, som den dømte ikke havde kontakt til før varetægtsfængslingen, og som ikke kan overskue de konsekvenser for eget liv, som det har at indgå i en tæt relation med en person, som har begået nogle af

de mest alvorlige forbrydelser. Ifølge forarbejderne er tidsgrænsen på 10 år en rigtig balancering mellem på den ene side hensynet til retsfølelsen og hensynet til at beskytte andres rettigheder og friheder og på den anden side den indsattes muligheder for resocialisering og senere udslusning.

Det fremgår af forarbejderne til § 49 a (Folketingstidende 2021-22, lovforslag nr. L 76, tillæg A, s. 21), at det forudsættes, at der ikke meddeles tilladelse til udgang til de formål, som er nævnt i udgangsbekendtgørelsens § 31, stk. 2. Det indebærer, at der i de første 10 år ikke kan meddeles tilladelse til udgang med henblik på at indgå ægteskab, jf. bekendtgørelsens § 31, stk. 2, nr. 3.

Det fremgår af forarbejderne til § 51 a, stk. 2, 2. pkt. (Folketingstidende 2021-22, lovforslag nr. L 76, tillæg A, s. 23), at muligheden for at give besøgstilladelse til en person, som den dømte ikke havde kontakt til før varetægtsfængslingen, bl.a. er tiltænkt situationer, hvor den indsatte ikke har nogen at være i kontakt med. Under sådanne omstændigheder kan der gives tilladelse til besøg af en besøgsven. Efter forarbejderne kan der også gives besøgstilladelse til personer fra retshjælpsorganisationer eller lignende, der ønsker at bistå den indsatte, eller til personer fra medierne, hvis den indsatte ønsker at gøre opmærksom på fængselsforholdene eller andre relevante forhold.

Højesteret finder, at forarbejderne til § 51 a, stk. 2, 2. pkt., må forstås sådan, at bestemmelsen ikke giver mulighed for besøgstilladelse til en person, som den indsatte ikke havde kontakt til før varetægtsfængslingen, med henblik på, at vedkommende og den indsatte indgår ægteskab. Justitsministerens besvarelse af 13. december 2021 af spørgsmål nr. 6 vedrørende det pågældende lovforslag giver ikke grundlag for en anden forståelse.

Efter det anførte finder Højesteret, at straffuldbyrdelseslovens § 49 a og § 51 a isoleret set fører til, at B ikke på nuværende tidspunkt har krav på udgangstilladelse med henblik på at indgå ægteskab, og at A, som han ikke havde kontakt til før varetægtsfængslingen, tilsvarende ikke har krav på besøgstilladelse med henblik på, at de indgår ægteskab i fængslet.

Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 12

Efter Menneskerettighedskonventionens artikel 12 har giftefærdige mænd og kvinder ret til at indgå ægteskab og stifte familie i overensstemmelse med de nationale regler om udøvelsen af denne ret.

Som nævnt fører straffuldbyrdelseslovens § 49 a og § 51 a isoleret set til, at B og A ikke på nuværende tidspunkt har krav på udgangs- eller besøgstilladelse med henblik på at indgå ægteskab. Bestemmelserne må imidlertid fortolkes i lyset af Menneskerettighedskonventionens artikel 12. Spørgsmålet er derfor, om artikel 12 giver dem et sådant krav.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og den tidligere Menneskerettighedskommission har udtalt sig om betydningen af artikel 12, herunder for fængselsindsattes ret til at indgå ægteskab. Dette er bl.a. sket i kommissionsrapport af 10. juli 1980 i sag nr. 8186/78 (Draper mod Storbritannien) og i domme af 5. januar 2010 i sag nr. 22933/02 (Frasik mod Polen) og sag nr. 24023/03 (Jaremowicz mod Polen).

Efter denne praksis har medlemsstaterne en vis skønsmargin ved fastsættelse af regler om udøvelse af retten til at indgå ægteskab, men national lov må ikke begrænse retten på en sådan måde eller i et sådant omfang, at selve kernen heri gøres indholdsløs. Begrænsning i retten til at indgå ægteskab må ikke være vilkårlig eller uproportional. Dette gælder også for indsatte i fængsler, herunder livstidsdømte.

Der ses ikke at foreligge sager, hvor Menneskerettighedsdomstolen eller Menneskerettighedskommissionen har taget stilling til en situation som den foreliggende. Det fremgår imidlertid af kommissionsrapport af 10. juli 1980 (Draper mod Storbritannien), præmis 62, at det for afsonere af visse typer af straffelovsovertrædelser kan være retfærdiggjort at gøre begrænsninger i retten til at indgå ægteskab ud fra samfundsmæssige hensyn ("It is conceivable that in cases involving certain types of offences, a restriction on the right to marry could be justified on the basis of considerations of public interest."). Højesteret finder, at denne tilkendegivelse må anses for opretholdt i Domstolens efterfølgende praksis, jf. herved Menneskerettighedsdomstolens Guide on Article 12 – Right to marry af 28. februar 2026, pkt. 33-34.

Om den konkrete sag bemærker Højesteret herefter følgende:

B er idømt fængsel på livstid for bl.a. seksuelt overgreb af særlig farlig karakter, drab og usømmelig behandling af liget. Ifølge straffedommen var der tale om et kynisk og planlagt seksuelt overgreb og drab af særdeles brutal karakter på en tilfældig kvinde, der i forbindelse med sit journalistiske arbejde havde taget imod et tilbud om en sejltur i hans ubåd. Af de under straffesagen indhentede retspsykologiske erklæringer og Retslægerådets udtalelse herom fremgår bl.a., at B er svært personlighedsmæssigt afvigende, abnormt selvoptaget (narcissistisk) med psykopatiske træk og i udtalt grad seksuelt afvigende. Han er udtalt glat med overfladisk charme, præget af grandios selvfølelse, patologisk løgnagtighed samt manipulation. Risikoen for fremtidig seksualkriminalitet er høj.

A var 17 år, da hun tog kontakt til B ved at skrive et brev til ham i fængslet. Hun har aldrig mødt ham.

Højesteret finder efter en samlet vurdering, at de anførte omstændigheder, herunder karakteren og alvoren af den begåede kriminalitet og Bs personlige forhold, tilsiger, at parternes ret til at indgå ægteskab begrænses for at varetage samfundsmæssige hensyn.

På den anførte baggrund finder Højesteret, at Menneskerettighedsdomstolens praksis om artikel 12 ikke giver grundlag for at fastslå, at B og A i videre omfang end efter straffuldbyrdelses-lovens § 49 a og § 51 a har krav på udgangs- eller besøgstilladelse med henblik på, at de kan indgå ægteskab.

Konklusion og sagsomkostninger

Højesteret frifinder Storstrøm Fængsel og Styrelsen for Danmarks Fængsler.

Under hensyn til sagens principielle karakter finder Højesteret, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for landsret og for Højesteret til nogen anden part eller til statskassen.

THI KENDES FOR RET:

Storstrøm Fængsel og Styrelsen for Danmarks Fængsler frifindes.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for landsret og Højesteret til nogen anden part eller til statskassen.